

POMOŽNI LIST ZA UČITELJE

Napov lov na nevarnosti : druga učna ura – ukrepanje in preprečevanje

Napo pri ... tveganih opravilih

„Napo pri tveganih opravilih“ je kratek film o nevarnostih in tveganjih, ki se jim izpostavljamo pri delu, o nujnosti pravilne ocene tveganja ter o tem, kako zagotoviti varnejše in bolj zdravo delovno okolje. Film govori o tveganju in nekaterih najpogostejših nevarnostih, ki prežijo na delovnem mestu, ter o nujnosti da „se ustavimo, premislimo in nato ukrepamo“.

Film poskuša razložiti razliko med različnimi oblikami posredne in neposredne nevarnosti, pokazati, kako jih zmanjšamo ali preprečimo, in vse naštetu nazorno prikazati na praktičnih primerih ter s tem prispevati k boljšemu razumevanju tega, kaj pomeni „nevarnost“.

Ocena tveganja

Naš cilj je čim izčrpnje in razumljiveje razložiti, kaj pomeni oceniti tveganje in kako pomembno je to za preprečevanje nesreč ali ogrožanja zdravja pri delu.

Posebej želimo:

- Razložiti razliko med posredno in neposredno nevarnostjo,
- Nuditi uvodno razlago o tem, kaj je ocena tveganja,
- S primeri ponazoriti, kar želimo povedati,
- Povezati teorijo s prakso.

Zakaj je potrebna ocena tveganja?

Ocena tveganja je osnova upravljanja varnosti in zdravja pri delu ter je ključna za zmanjševanje števila delovnih nesreč in poklicnih obolenj. Če je dobro izvedena in ji sledijo ustrezni ukrepi, lahko bistveno pripomore k večji varnosti pri delu, k boljšemu zdravju zaposlenih in s tem tudi k večjemu delovnemu učinku.

Kaj je ocena tveganja?

Ocena tveganja je premišljeno ocenjevanje vsega, kar bi lahko ogrozilo varnost ali zdravje zaposlenih. Je sistematičen pregled vseh vidikov dela in vključuje:

- Identifikacijo vsega, kar lahko povzroči poškodbe ali ogrozi zdravje zaposlenih,
- Oceno, ali je nevarnost oz. tveganje možno preprečiti, in če to ni možno,
- Opredelitev zaščitnih ukrepov, ki jih je treba uvesti, da se tveganje ustrezno nadzoruje.

Med značilnimi tveganji na delovnem mestu (od katerih so številna prisotna tudi na domu) so:

- Električna,
- Požar,
- Orodja, še posebej rezalna, kot so rezila in noži,
- Stroji,
- Zdrs, padec z lestve ali stopnic, padec z višine (n. pr. z odra ali strehe),
- Transport (tveganje za vozila, voznike ali pešce),
- Kostno-mišična obolenja kot posledica premeščanja težkih bremen, obračanja in vrtenja, drže (n. pr. zaradi dela pred zaslonom), ponavljajočih se gibov (n. pr. za tekočim trakom),
- Kemikalije – neposredna poškodba zaradi vdihavanja, opekline ali razdražena koža in dolgoročne posledice, kot so rak, bolezni dihal in alergije,
- Biološka tveganja – bakterije, glivice ali virus, n. pr. v bolnišnicah, laboratorijih za medicinske analize, slabo vzdrževanje klimatskih naprav,
- Hrup, vibracije, lasersko sevanje, ionizirajoče sevanje, elektromagnetna polja, UV-žarki itn.

Napovi filmi vsebujejo številne prizore, ki se lahko uporabijo za predstavitev večine teh tveganj.

Pristop petih korakov za pravilno oceno tveganja

Ta učna ura se osredotoča na zadnje tri korake v oceni tveganja, in sicer določanje preventivnih ukrepov, ukrepanje ter opazovanje in pregledovanje. Predhodna koraka obravnava prva učna ura Napovega lova na nevarnosti.

1. korak – prepoznavanje tveganj in nevarnosti ter 2. korak – ocenjevanje in prednostno razvrščanje tveganj sta vključena v prvo učno uro Napovega lova na nevarnosti z naslovom Prepoznavanje tveganj in nevarnosti.

3. korak – Določanje preventivnih ukrepov in ravnanja

V naslednjem koraku morate opredeliti, kaj se da narediti, da se tveganje odpravi ali zmanjša. Najprej razmislite, ali se da tveganje preprečiti.

Če to ni možno, razmislite o tem, kako boste zagotovili, da ne bo prihajalo do poškodb ali škodljivih vplivov na zdravje. Za preprečevanje nesreč in škodljivih posledic za zdravje je priporočljivo slediti naslednjim splošnim načelom:

- Izogibanje nevarnostim z odstranjevanjem nevarnosti (n. pr. tako kot Napo odstrani nevarnost spotikanja čez predal v prvem prizoru Pozor, nevarnost!),
- Nadomeščanje nevarnega z nenevarnim ali manj nevarnim (n. pr. nadomeščanje dražilne kemične snovi z nedražilno – glej prizor Dražilno v filmu Napo v Nevarnost: kemikalije!),
- Odpravljanje vira nevarnosti (n. pr. prah, ki nastane pri rezanju marmorja in trdih kamnin: težavo se odpravi z vlaženjem rezila z vodo med rezanjem, kar prepreči nastanek prahu),
- Upoštevanje splošnih, kolektivnih, ne zgolj preventivnih ukrepov (to pomeni, da je treba v primeru nastanka plinov ali hlapov pri delu, kakršno je varjenje ali barvanje, namestiti ustrezen in učinkovit prezračevalni sistem, ne pa zgolj zagotoviti dihalnih mask delavcem),
- Prilagajanje tehničnemu razvoju in spremembam v načinih obveščanja (če novi stroj omogoča izvršitev enakega opravila kot prej, ne da bi bili delavci izpostavljeni kateremu od tveganj – n. pr. hrupu –, je treba prejšnjo tehnologijo opustiti),

- Stremljenje k višji ravni zaščite (to pomeni, da je izboljševanje varnosti neprekinjen proces).

4. korak – Ukrepanje

V naslednjem koraku določite in uveljavite zaščitne in preventivne ukrepe. Pomembno je, da v projekt vključite vse, ki jih to področje zadeva, in da naredite podroben načrt, ki določa:

- Ukrepe, ki jih je treba izvesti,
- Kaj kdo naredi in kdaj,
- Do kdaj mora biti projekt končan.

Bistvenega pomena je, da so vsa dela, ki so namenjena odstranjevanju ali preprečevanju nevarnosti pri delu, opravljena po določenem prednostnem vrstnem redu. (glej 4. prizor Ukrepaj! v filmu Napo pri tveganih opravilih)

5. korak – Opazovanje in pregledovanje

Potrebni so redni pregledi in preverjanja, ali se preventivne in zaščitne ukrepe dosledno izvajajo, obenem je treba evidentirati morebitne nove težave. Tudi ocene tveganja je treba redno preverjati – že zavoljo narave samega dela in ocene eventualnih sprememb delovnih procesov ali zaradi delovne nesreče, ki se je morda pripetila, ali preiskave incidenta, ki bi lahko pripeljal do nesreče. Ocena tveganja ni nekaj, kar bi naredili le enkrat in za vselej.

Zapis ocene tveganja

Oceno tveganja je treba podati v obliki pisnega poročila. To poročilo lahko služi kot osnova za:

- Informacijo,
- Opazovanje,
- Evidenco in dokaz,
- Revizijo oz. ponovno ocenitev v primeru spremembe delovnih okoliščin.

V pisno poročilo je priporočljivo vnesti naslednje podrobnosti:

- Ime in funkcijo osebe, ki je opravila pregled,
- Seznam ugotovljenih tveganj oziroma nevarnosti,
- Skupine delavcev, ki so izpostavljene tem nevarnostim,
- Potrebne zaščitne ukrepe,
- Podrobnosti o uvedbi zaščitnih ukrepov, ime odgovorne osebe in datum,
- Spremljanje in pregled izvajanja zaščitnih ukrepov, vključno z datumom in imeni sodelujočih,
- Podrobnosti o udeležbi delavcev in njihovih predstavnikov pri oblikovanju ocene tveganja.

Vloge in odgovornosti

Pomembno je, da delavci (ali v tem primeru učenci) sodelujejo pri ocenjevanju tveganja tako, da prepoznajo nevarnosti in o njih obvestijo delodajalca (v tem primeru učitelja). Učitelji poznajo težave, s katerimi se soočajo v okolju, in vedo, kaj se lahko zgodi, zato je dobro, da sodelujejo pri ocenjevanju tveganj. Njihovo praktično znanje je potrebno tudi za načrtovanje ustreznih preventivnih ukrepov, s katerimi bodo pomagali zaščititi sebe in svoje učence.

Delavci (učenci) in/ali njihovi predstavniki imajo pravico in dolžnost:

- Sodelovati pri ocenjevanju tveganj,
- Opozoriti delodajalce (učitelje) na potencialno nevarnost, ki so jo opazili (glej 7. prizor Angeli varuhi v filmu Napo v čiščenju), in označiti začasne nevarne situacije (glej 1. prizor Pomembnost postavljanja varnostnih znakov v filmu Napove dogodivščine),
- Poročati o spremembah na delovnem mestu (v razredu), ki bi lahko vplivale na zdravje in varnost,
- Biti obveščeni o nevarnostih za njihovo zdravje in potrebnih ukrepih, da bi se tem nevarnostim izognili ali jih vsaj zmanjšali,
- Biti obveščeni o zaščitnih in preventivnih ukrepih, ki se jih uvaja,
- Sodelovati in pomagati delodajalcem (učiteljem), da bi zagotovili varno delovno okolje,
- Se seznaniti z navodili, katere ukrepe morajo izvajati in kako,
- Poznati varnostne postopke (glej 2. prizor Pozor – poslušajte! v filmu Napo v varnem začetku! ali 4. prizor Varnostni načrt v filmu Napo v čiščenju) in se jih držati (glej 2. prizor Ne zanašaj se na druge! v filmu Napo v varnem vzdrževanju ali 8. prizor Nočna mora v filmu Napo v varno na gradbišču),
- Kolikor je le možno skrbeti za lastno varnost in za varnost drugih, da s svojim ravnanjem ne bi ogrožali sebe ali drugih (glej 4. prizor Pazite tudi na druge! v filmu Napo v varnem začetku!),
- Ne improvizirati (glej 6. prizor Improvizacija pomeni tveganje v filmu Napove dogodivščine),
- Biti previden (glej 6. prizor Vsakomur svojo pot v filmu Napo v varno na gradbišču),
- Nositi osebno zaščitno opremo (OZO, na primer maske, varovala za ušesa, čelade itn.), če je to potrebno (glej 1. prizor Škodljivo v filmu Napo v Nevarnost; kemikalije! ali 1. prizor Nepopravljivo v filmu Napo v prenehajte s tem hrupom!).

Nekaj vprašanj, ki jih bodo otroci morda postavili vam kot učitelju ali staršem

- katerim tveganjem in nevarnostim sem izpostavljen?
- Ali me bodo naučili ustreznega ukrepanja in kdaj?
- Kaj moram narediti, da bi se ustrezno zaščitil?
- Kako naj ravnam v sili oziroma v nujnih primerih?
- Komu naj povem, če pride do nesreče, ogrožanja zdravja ali če opazim, da je nekaj narobe?
- Kaj naj naredim, če se poškodujem?

Nekaj reči, ki jih boste morda želeli povedati svojim učencem (študentom)

- Nevarnosti se vas tičejo, ker prežijo na vas!
- Nesreča preži na vas kadar koli, tudi krokodil je vedno pripravljen, da ugrizne.
- Ustavi se, premisli in ukrepaj (ustavi se – rdeča, premisli – oranžna, ukrepaj – zelena: to sporočajo barve na semaforju).
- Zakaj pa se ti ne zmeš za nevarnosti?
- Zakaj ravnaš lahkomišno, ne skrbiš za varnost?
- Kako bi opisali t. i. učinek domin pri nevarnih situacijah, tj. verigo negativnih dogodkov, ko razmeroma nepomemben sprožilni dogodek povzroči niz drugih nezgod, ki imajo hude končne posledice (glej 8. prizor Nočna mora v filmu Napo v varno na gradbišču)?

Tabela A

Tveganje	Film	Prizor
Prometne nesreče		
Nevarnost trka	Napo v varno na gradbišču	6. Vsakomur svojo pot
Naglica ali slaba koncentracija	Napo v čiščenju	1. Sprememba načrta
Utrujenost in naglica	Napo v ... Varnem vzdrževanju	5. Hiti počasi!
Visoka hitrost in skrite nevarnosti	Napo ... pri tveganih opravilih	5. Tvegane kombinacije

Požar		
Požar	Napo v ... Nevarnost: kemikalije!	3. Vnetljivo
Požar	Zgodba o najboljših znakih	5. in 6. prizor
Požar	Zgodba o najboljših znakih	11. in 12. prizor
Požar	Zgodba o najboljših znakih	14. in 15. prizor

Elektrika		
Elektrika	Napo v: „Varnost na delovnem mestu ... in zunaj njega“	Odlomek, ko Napo pripravlja luči za zabavo

Stroji		
Stroji	Napove dogodivščine	5. Pravo varovanje ob pravem času
Stroji	Napo ... pri tveganih opravilih	Odpravi tveganje!

Hrup		
Izpostavljenost hrupu	Napo v prenehajte s tem hrupom!	Film v celoti

Kemikalije		
Nevarne kemikalije	Napo v ... Nevarnost: kemikalije!	Film v celoti

Zdrsi in padci		
Nevarnost zdrsa	Napove dogodivščine	1. Pomembnost postavljanja varnostnih znakov
Padec po stopnicah	Napove dogodivščine	2. Varnostni znaki včasih niso dovolj
Padec po stopnicah	Napo v: „Varnost na delovnem mestu ... in zunaj njega“	Odlomek z Napom na stopnicah, polnih predmetov
Padec z višine	Napo v varno na gradbišču	2. Ne pustite se zmesti
Padajoči predmeti	Napo v varno na gradbišču	1. (V)gradimo varno(st)

Ročno premeščanje bremen		
Težka bremena	Napo v varno na gradbišču	5. Dobra ideja
Težka bremena	Napo v naredite si breme lažje!	3. Deli in vladaj
Težka bremena	Napo v naredite si breme lažje!	10. Tesno me objemi
Težka bremena	Napo v naredite si breme lažje!	6. Kdo je močnejši?
Neustrezna drža	Napo v naredite si breme lažje!	5. Skrajni pristop k ergonomiji
Neustrezna drža	Napo v naredite si breme lažje!	8. Ne pozabite se razgibati

Vibracije		
Vibracije	Napo v naredite si breme lažje!	1. Slabe vibracije

Prva učna ura Napovega Lova na nevarnosti učence seznaja z drugo platjo ocenjevanja tveganja: prepoznavanjem tveganj in nevarnosti.

Ta učni pripomoček je oblikovala EU-OSHA v sodelovanju s konzorcijem Napo – HSE (VB); DGUV (Nemčija), INAIL (Italija), INRS (Francija), SUVA (Švica) in AUVA (Avstrija).